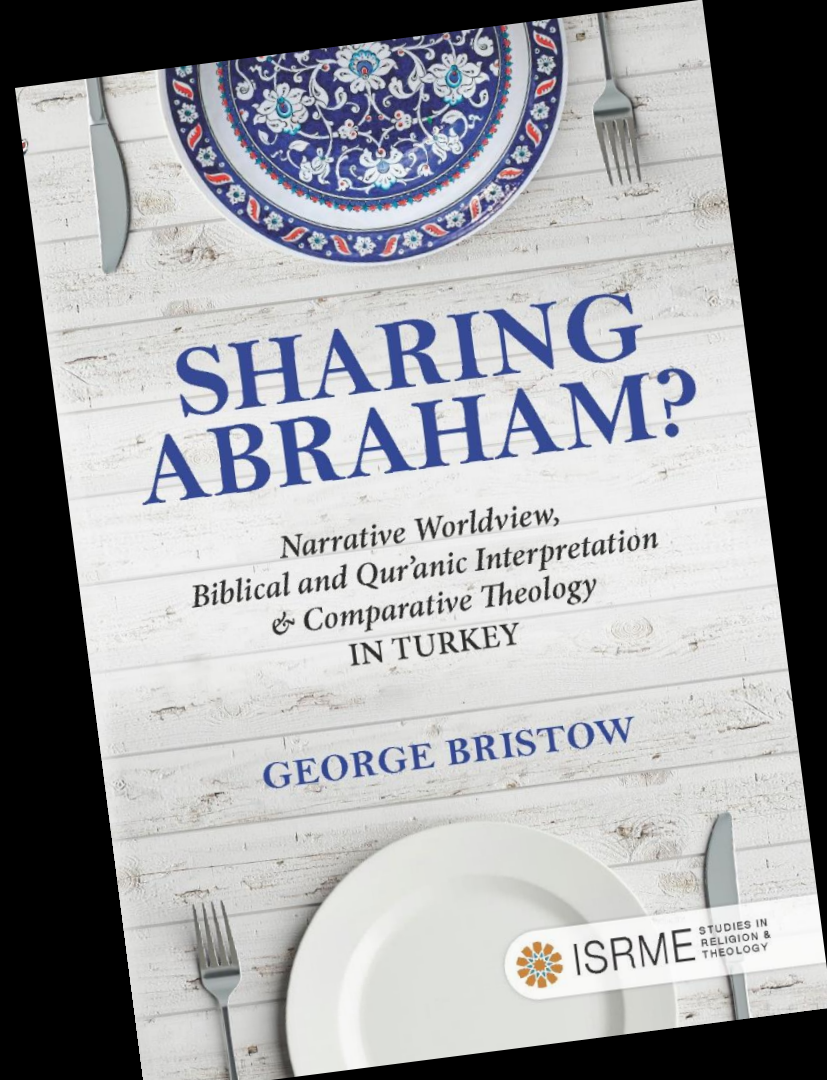

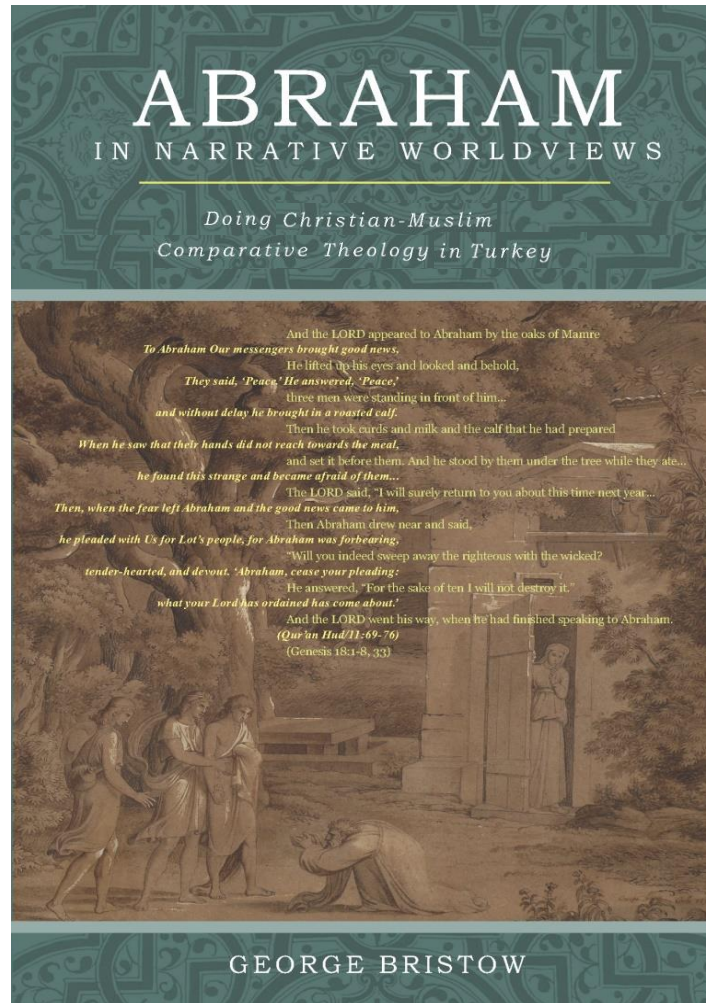
İBRAHİM

GERÇEKTEN ORTAK
PAYDAMIZ MIDIR?

“Öyküyle Anlatılan Dünya
Görüşleri” Işığında
Karşılaştırmalı
İlahiyat Çıkarımları

Karşılaştırmalı
İlahiyat
açısından
Hristiyanlık'ta
ve İslamiyet'te
İbrahim'in yeri
ve önemi.

Doktora tezi 2015

**Tezin
araştırma
alanları
arasındaki
ilişkiler:**

YAHUDİLİK

HRİSTİYANLIK

İSLAM

Tezin
araştırma
alanları
arasındaki
ilişkiler:

YAHUDİLİK

HRİSTİYANLIK

İSLAM

1. Dönem:
İbranice
Tanak/EA

Yaratılış'taki İbrahim Anlatısı

Tezin
araştırma
alanları
arasındaki
ilişkiler:

YAHUDİLİK

HRİSTİYANLIK

İSLAM

1. Dönem:
İbranice
Tanak/EA

Yaratılış'taki İbrahim Anlatısı

2.
İkinci
Tapınak
Dönemi

İbrahim'le ilgili
Yahudi yazılar <--->

Yeni Antlaşma'da
İbrahim'le ilgili yazılar

Tezin araştırma alanları arasındaki ilişkiler:

YAHUDİLİK

HRİSTİYANLIK

İSLAM

1. Dönem:
İbranice
Tanak/EA

Yaratılış'taki İbrahim Anlatısı

2.
İkinci
Tapınak
Dönemi

İbrahim'le ilgili
Yahudi yazılar

Yeni Antlaşma'da
İbrahim'le ilgili yazılar

3.
Erken
Hristiyan
ve
Müslüman
Dönemi

Hahamların
yorumlama
geleneği

İlk Hristiyan
Yorumlama geleneği
(Özellikle Süryani)

İslam öncesi
Arap gelenekleri

**Kuran'daki
İbrahim
kıssaları**

Müslüman
yorumlama
geleneği

Tezin araştırma alanları arasındaki ilişkiler:

YAHUDİLİK

HRİSTİYANLIK

İSLAM

1. Dönem:
İbranice
Tanak/EA

Yaratılış'taki İbrahim Anlatısı

2.
İkinci
Tapınak
Dönemi

İbrahim'le ilgili
Yahudi yazılar

Yeni Antlaşma'da
İbrahim'le ilgili yazılar

3.
Erken
Hristiyan
ve
Müslüman
Dönemi

Hahamların
yorumlama
geleneği

İlk Hristiyan
Yorumlama geleneği
(Özellikle Süryani)

İslam öncesi
Arap gelenekleri

Kuran'daki
İbrahim
kıssaları

Müslüman
yorumlama
geleneği

4.
Günümüz
Dönemi

İbrahim'le ilgili
bir Hristiyan
bakış açısı
(benimki)

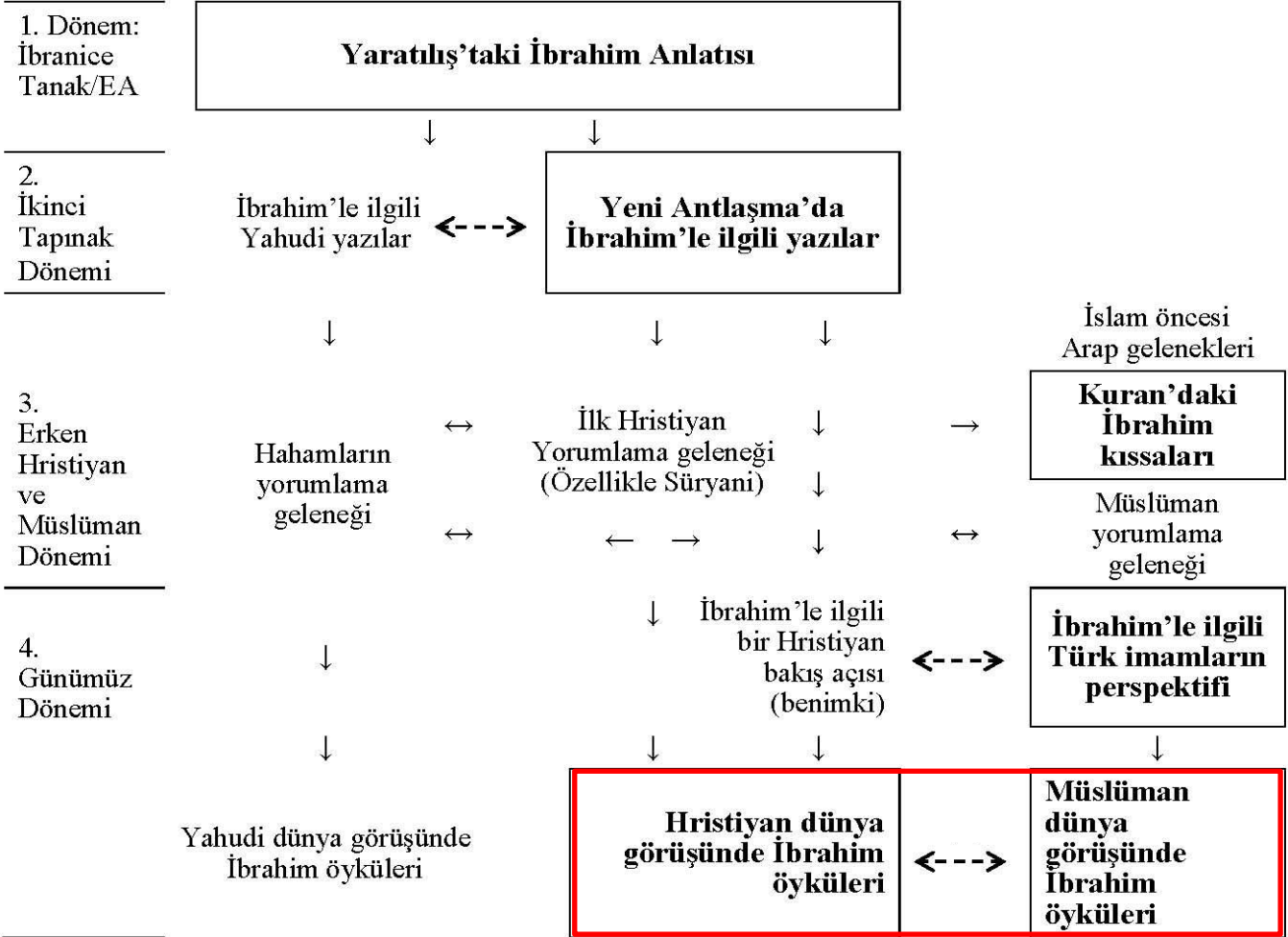
İbrahim'le ilgili
Türk imamların
perspektifi

Tezin araştırma alanları arasındaki ilişkiler:

YAHUDİLİK

HRİSTİYANLIK

İSLAM

A) KUTSAL KİTAP'TA ve KURAN'DA İBRAHİM ÖYKÜLERİ

1. Kutsal Kitap'taki İbrahim anlatısı

Yaratılış 11-25 başlıca 'karakterleri' Tanrı (Yahve), İbrahim, Lut, İbrahim'in eşleri Saray ve Hacer, oğulları İsmail ve İshak'ın oluşturduğu devam eden tarihsel bir öyküyü anlatır.

“Terah’ın soyu” (11:27)

Avram’ın akrabaları (11:27-32)

Avram çağrılır ve itaat eder (12:1-9) Vaatler

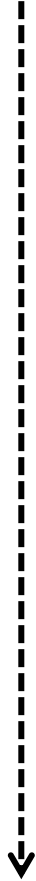
**Ana Anlatı
(12-22)**

*RAB Avram’a,
“Ülkeni, akrabalarını, baba evini bırak,
sana göstereceğim ülkeye git” dedi,
“Seni büyük bir ulus yapacağım,
Seni kutsayacak,
sana ün kazandıracağım,
Bereket kaynağı olacaksın.
Seni kutsayanları kutsayacak,
Seni lanetleyeni lanetleyeceğim.
Yeryüzündeki bütün halklar
Senin aracılığıyla kutsanacak.”
(Yaratılış 12:1-3)*

“İsmail’in soyu” (25:12)

“Terah’ın soyu” (11:27)

Avram’ın akrabaları (11:27-32)

Avram çağrılır ve itaat eder (12:1-9) Vaatler

Avram, Saray ve kral (12:10 – 13:1)

Avram, Lut ve Sodom (13:2 – 14:27)

Antlaşma (15:1-21)

**Ana Anlatı
(12-22)**

Avram, “Ey Egemen RAB, bana ne vereceksin?” dedi, “Çocuk sahibi olamadım.”

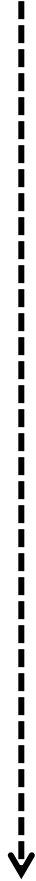
RAB yine seslendi: “O mirasçın olmayacak, öz çocuğun mirasçın olacak.”

Sonra Avram’ı dışarı çıkararak, “Göklere bak” dedi, “Yıldızları sayabilir misin? İşte, soyun o kadar çok olacak.”

Avram RAB’be iman etti, RAB bunu ona doğruluk saydı. (Yaratılış 15:2-6)

“İsmail’in soyu” (25:12)

“Terah’ın soyu” (11:27)

Avram’ın akrabaları (11:27-32)

Avram çağrılır ve itaat eder (12:1-9) Vaatler

Avram, Saray ve kral (12:10 – 13:1)

Avram, Lut ve Sodom (13:2 – 14:27)

Antlaşma (15:1-21)

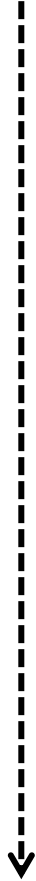
**Ana Anlatı
(12-22)**

Hacer’den İsmail doğar (16:1-16)

*“Saray Avram'a, ‘RAB çocuk sahibi olmamı engelledi’ dedi, ‘Lütfen, cariyemle yat. Belki bu yoldan bir çocuk sahibi olabilirim.’ Avram Saray’ın sözünü dinledi. Saray Mısırlı cariyesi Hacer’i kocası Avram'a karı olarak verdi.”
(Yaratılış 16:2-3)*

“İsmail’in soyu” (25:12)

“Terah’ın soyu” (11:27)

“İsmail’in soyu” (25:12)

Avram’ın akrabaları (11:27-32)

Avram çağrılır ve itaat eder (12:1-9) Vaatler

Avram, Saray ve kral (12:10 – 13:1)

Avram, Lut ve Sodom (13:2 – 14:27)

Antlaşma (15:1-21)

Hacer’den İsmail doğar (16:1-16)

Antlaşma (17:1-27) İbrahim ve Sara’ya İshak vaadi

“Artık adın Avram değil, İbrahim olacak...”

“Keşke İsmail’i mirasçım kabul etseydin!” dedi. Tanrı, “Hayır. Ama karın Sara sana bir oğul doğuracak, adını İshak koyacaksın” dedi, “Onunla ve soyuyla antlaşmamı sonsuza dek sürdüreceğim.” (Yaratılış 17:5, 18-19)

**Ana Anlatı
(12-22)**

“Terah’ın soyu” (11:27)

Avram’ın akrabaları (11:27-32)

Avram çağrılır ve itaat eder (12:1-9) Vaatler

Avram, Saray ve kral (12:10 – 13:1)

Avram, Lut ve Sodom (13:2 – 14:27)

Antlaşma (15:1-21)

**Ana Anlatı
(12-22)**

Hacer’den İsmail doğar (16:1-16)

Antlaşma (17:1-27) İbrahim ve Sara’ya İshak vaadi

İbrahim, Lut ve Sodom (18:1 – 19:38) Sara’ya vaat

İbrahim, Sara ve kral (20:1 – 21:34) İshak doğar

İbrahim denenir ve itaat eder (22:1-19) İshak sunulacak

*“İshak’ı, sevdiğin biricik oğlunu al, Moriya bölgesine git. Orada sana göstereceğim bir dağda oğlunu yakmalık sunu olarak sun.”
... “Bunu yaptığın için, biricik oğlunu esirgemediğin için seni fazlasıyla kutsayacağım; soyunu göklerin yıldızları, kıyıların kumu kadar çoğaltacağım. Soyun düşmanlarının kentlerini mülk edinecek. Soyunun aracılığıyla yeryüzündeki bütün uluslar kutsanacak.” (Yaratılış 22:16-18)*

“İsmail’in soyu” (25:12)

“Terah’ın soyu” (11:27)

Ana Tema:

Tanrı’nın
İbrahim’e verdiği
oğul vaadinin
sorunlu bir
şekilde
gerçekleşmesi

“İsmail’in soyu” (25:12)

Avram’ın akrabaları (11:27-32)

Avram çağrılır ve itaat eder (12:1-9) Vaatler

Avram, Saray ve kral (12:10 – 13:1)

Avram, Lut ve Sodom (13:2 – 14:27)

Antlaşma (15:1-21)

Hacer’den İsmail doğar (16:1-16)

Antlaşma (17:1-27) İbrahim ve Sara’ya İshak vaadi

İbrahim, Lut ve Sodom (18:1 – 19:38) Sara’ya vaat

İbrahim, Sara ve kral (20:1 – 21:34) İshak doğar

İbrahim denenir ve itaat eder (22:1-19) İshak sunulacak

İbrahim’in akrabaları (22:20-24)

.....
Sara’nın ölümü ve gömülmesi (23)

İshak için gelin (24)

İbrahim’in öteki oğulları (25:1-6)

İbrahim’in ölümü ve gömülmesi (25:7-11)

“Terah’ın soyu” (11:27)

**Kutsal Kitap’ta
İbrahim
anlatısının
yeri nedir?**

“İsmail’in soyu” (25:12)

Avram’ın akrabaları (11:27-32)

Avram çağrılır ve itaat eder (12:1-9) Vaatler

Avram, Saray ve kral (12:10 – 13:1)

Avram, Lut ve Sodom (13:2 – 14:27)

Antlaşma (15:1-21)

Hacer’den İsmail doğar (16:1-16)

Antlaşma (17:1-27) İbrahim ve Sara’ya İshak vaadi

İbrahim, Lut ve Sodom (18:1 – 19:38) Sara’ya vaat

İbrahim, Sara ve kral (20:1 – 21:34) İshak doğar

İbrahim denenir ve itaat eder (22:1-19) İshak sunulacak

İbrahim’in akrabaları (22:20-24)

.....
Sara’nın ölümü ve gömülmesi (23)

İshak için gelin (24)

İbrahim’in öteki oğulları (25:1-6)

İbrahim’in ölümü ve gömülmesi (25:7-11)

Kutsal Kitap'ın oluşumu

Tanrı İbrahim'e vaat eder

Yaratılış

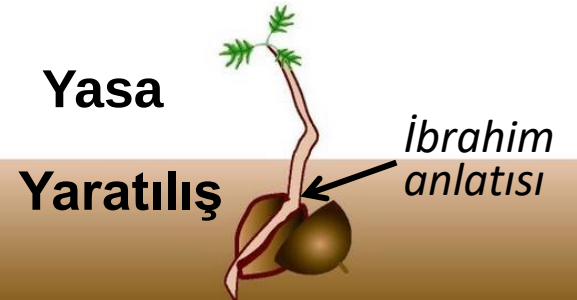

*İbrahim
anlatısı*

Kutsal Kitap'ın oluşumu

Tanrı İbrahim'in halkını kurtarır

Tanrı İbrahim'e vaat eder

Bundan dolayı, **İbrahim'i** kurtarmış olan RAB Yakup soyuna diyor ki, “Yakup soyu artık utanmayacak, yüzleri korkudan sararmayacak.” (Yşa.29:22)

“Ama sen, ey kulum İsrail, seçtiğim Yakup soyu, dostum **İbrahim'in** torunları!” (Yşa.41:8)

“Atanız **İbrahim'e**, sizi doğuran Sara'ya bakın. Çağırdığımda tek kişiydi İbrahim, ama ben onu kutsayıp çoğalttım.” (Yşa.51:2)

İbrahim'in halkının tarihi
ve geleceğe vaatler

Tanrı İbrahim'in halkını kurtarır

Tanrı İbrahim'e vaat eder

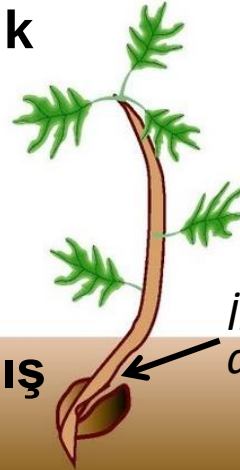
Peygamberlik

Mezmurlar

Tarih

Yasa

Yaratılış

İbrahim anlatısı

İbrahim'e verilen
vaatler gerçekleşir

"İbrahim'in Oğlu" Mesih İsa

İbrahim'in halkının tarihi
ve geleceğe vaatler

Tanrı İbrahim'in halkını kurtarır

Tanrı İbrahim'e vaat eder

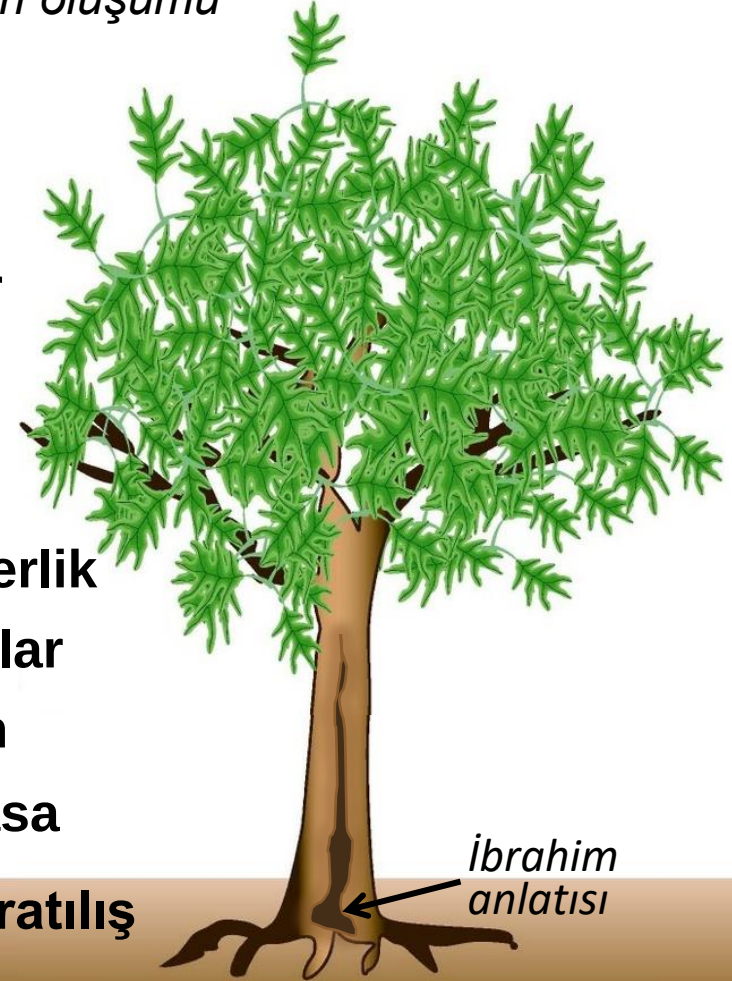
Kutsal Kitap'ın oluşumu

Vahiy
Mektuplar
Elç. İşleri
Müjdeler

Peygamberlik
Mezmurlar
Tarih

Yasa

Yaratılış

YARATILIŞ'TA İBRAHİM TEMALARI	YENİ ANTLAŞMA'DA İBRAHİM
-------------------------------	--------------------------

YARATILIŞ'TA İBRAHİM TEMALARI	YENİ ANTLAŞMA'DA İBRAHİM
1. İbrahim'in (ve Davut'un) oğlu olan Mesih İbrahim'den İsa'ya gelen soy İsrail'in yeri, yenilenmesi ve İsa Adem – İbrahim – Davut – Mesih	Mat.1-2; Luk.3:34; Rom.1:2-4; 9:3-5

YARATILIŞ'TA İBRAHİM TEMALARI	YENİ ANTLAŞMA'DA İBRAHİM
1. İbrahim'in (ve Davut'un) oğlu olan Mesih İbrahim'den İsa'ya gelen soy İsrail'in yeri, yenilenmesi ve İsa Adem – İbrahim – Davut – Mesih	Mat.1-2; Luk.3:34; Rom.1:2-4; 9:3-5
2. İbrahim'in Rabbi (Tanrısı) olan Mesih İbrahim'in Tanrısı gelen, görünen, çağıran, çıkaran, vaat eden, antlaşma yapan, imkânsızı yapan, ölüye yaşam veren Tanrı'dır. İsa Mesih, gelmesi beklenen Rabbin kendisidir.	Yuh.8:31-58; Mar.1:1-3 Rom.1:2-4; 9:3-5 Mat.22:32; Mar.12:26; Luk.20:37 Luk.1:55, 73; Elç.26:6-8; Rom 4:17-24; İbr.11:17-19

YARATILIŞ'TA İBRAHİM TEMALARI	YENİ ANTLAŞMA'DA İBRAHİM
1. İbrahim'in (ve Davut'un) oğlu olan Mesih İbrahim'den İsa'ya gelen soy İsrail'in yeri, yenilenmesi ve İsa Adem – İbrahim – Davut – Mesih	Mat.1-2; Luk.3:34; Rom.1:2-4; 9:3-5
2. İbrahim'in Rabbi (Tanrısı) olan Mesih İbrahim'in Tanrısı gelen, görünen, çağıran, çıkaran, vaat eden, antlaşma yapan, imkânsızı yapan, ölüye yaşam veren Tanrı'dır. İsa Mesih, gelmesi beklenen Rabbin kendisidir.	Yuh.8:31-58; Mar.1:1-3 Rom.1:2-4; 9:3-5 Mat.22:32; Mar.12:26; Luk.20:37 Luk.1:55, 73; Elç.26:6-8; Rom 4:17-24; İbr.11:17-19
3. Vaade iman eden, İbrahim'in mirasçısı İbrahim Tanrı'nın vaadine iman ettiği için aklanır. Gerçek iman dayanır ve eylemde doğrulanır. İbrahim'in gerçek mirasçıları, onun imanına sahip olan, günahkârları kurtaran, ölümden dirilen Mesih İsa'ya iman edenler	Rom.4:1-17; Gal.3:6-9; İbr.6:11-18; Yak.2:21-23 Mat.3:9; 8:11; Luk.3:8; 13:16, 28-29; 16:22-31; 19:9 Rom.9:7; 11:1; Gal.3:8-29; 4:22; İbr.2:16

YARATILIŞ'TA İBRAHİM TEMALARI	YENİ ANTLAŞMA'DA İBRAHİM
1. İbrahim'in (ve Davut'un) oğlu olan Mesih İbrahim'den İsa'ya gelen soy İsrail'in yeri, yenilenmesi ve İsa Adem – İbrahim – Davut – Mesih	Mat.1-2; Luk.3:34; Rom.1:2-4; 9:3-5
2. İbrahim'in Rabbi (Tanrısı) olan Mesih İbrahim'in Tanrısı gelen, görünen, çağıran, çıkaran, vaat eden, antlaşma yapan, imkânsızı yapan, ölüye yaşam veren Tanrı'dır. İsa Mesih, gelmesi beklenen Rabbin kendisidir.	Yuh.8:31-58; Mar.1:1-3 Rom.1:2-4; 9:3-5 Mat.22:32; Mar.12:26; Luk.20:37 Luk.1:55, 73; Elç.26:6-8; Rom 4:17-24; İbr.11:17-19
3. Vaade iman eden, İbrahim'in mirasçısı İbrahim Tanrı'nın vaadine iman ettiği için aklanır. Gerçek iman dayanır ve eylemde doğrulanır. İbrahim'in gerçek mirasçıları, onun imanına sahip olan, günahkârları kurtaran, ölümden dirilen Mesih İsa'ya iman edenler	Rom.4:1-17; Gal.3:6-9; İbr.6:11-18; Yak.2:21-23 Mat.3:9; 8:11; Luk.3:8; 13:16, 28-29; 16:22-31; 19:9 Rom.9:7; 11:1; Gal.3:8-29; 4:22; İbr.2:16
4. Toprak vaadi – Miras nedir? Yerin önemi. O toprakta yapılan sunak ve sunu, Yeruşalim'de gerçekleşen kurtuluş Yeni yaratılış umudu	Mat.8:11 Rom.8:32; Gal.3:13-14; Rom.4:13; İbr.11:8-16

YARATILIŞ'TA İBRAHİM TEMALARI	YENİ ANTLAŞMA'DA İBRAHİM
1. İbrahim'in (ve Davut'un) oğlu olan Mesih İbrahim'den İsa'ya gelen soy İsrail'in yeri, yenilenmesi ve İsa Adem – İbrahim – Davut – Mesih	Mat.1-2; Luk.3:34; Rom.1:2-4; 9:3-5
2. İbrahim'in Rabbi (Tanrısı) olan Mesih İbrahim'in Tanrısı gelen, görünen, çağıran, çıkaran, vaat eden, antlaşma yapan, imkânsızı yapan, ölüye yaşam veren Tanrı'dır. İsa Mesih, gelmesi beklenen Rabbin kendisidir.	Yuh.8:31-58; Mar.1:1-3 Rom.1:2-4; 9:3-5 Mat.22:32; Mar.12:26; Luk.20:37 Luk.1:55, 73; Elç.26:6-8; Rom 4:17-24; İbr.11:17-19
3. Vaade iman eden, İbrahim'in mirasçısı İbrahim Tanrı'nın vaadine iman ettiği için aklanır. Gerçek iman dayanır ve eylemde doğrulanır. İbrahim'in gerçek mirasçıları, onun imanına sahip olan, günahkârları kurtaran, ölümden dirilen Mesih İsa'ya iman edenler	Rom.4:1-17; Gal.3:6-9; İbr.6:11-18; Yak.2:21-23 Mat.3:9; 8:11; Luk.3:8; 13:16, 28-29; 16:22-31; 19:9 Rom.9:7; 11:1; Gal.3:8-29; 4:22; İbr.2:16
4. Toprak vaadi – Miras nedir? Yerin önemi. O toprakta yapılan sunak ve sunu, Yeruşalim'de gerçekleşen kurtuluş Yeni yaratılış umudu	Mat.8:11 Rom.8:32; Gal.3:13-14; Rom.4:13; İbr.11:8-16
5. Bereket vaadi – Müjde nedir? İbrahim'e verilen "tüm uluslar" vaadi Mesih'te gerçekleşir. Tüm uluslara Müjde duyurulur	Yar.12:3; 18:18; 22:18; 26:4; 28:14 Gal.3:8-13; Elç.13:32-33 Mat.28:18-20; Vah.7:7-17

2) Kuran'da İbrahim anlatıları

4 ayrı İbrahim kıssası çeşitli şekillerde 15 farklı surede anlatılır.

Kuran'daki İbrahim anlatıları (kıssaları)

1 – Putperestlikle mücadele

(En'âm 6:74-87; Meryem 19:41-50; Enbiyâ 21:51-75; Şu'arâ 26:69-103; Ankebût 29:16-28; Sâffât 37:83-100; Zuhruf 43:23-27; Mümteherine 60:3-6)

Ankebût 29:16 İbrahim'i de peygamber olarak gönderdik. Hani o, kavmine şöyle demişti: "Allah'a kulluk edin, O'na karşı gelmekten sakının. Eğer bilerseniz, bu sizin için daha hayırlıdır." ¹⁷ "Siz, Allah'ı bırakarak ancak putlara tapıyorsunuz ve yalan uyduruyorsunuz. Allah'ı bırakarak taptıklarınızın size hiçbir rızık vermeye güçleri yetmez. Öyle ise rızık Allah'ın katında arayın. O'na kulluk edin ve O'na şükredin. Siz yalnız O'na döndürüleceksiniz... ²⁴ kavminin cevabı, "Onu öldürün veya yakın" demekten ibaret oldu. Allah da onu ateşten kurtardı. Şüphesiz bunda inanan bir toplum için ibretler vardır."

Kuran'daki İbrahim anlatıları (kıssaları)

1 – Putperestlikle mücadele

(En'âm 6:74-87; Meryem 19:41-50; Enbiyâ 21:51-75; Şu'arâ 26:69-103; Ankebût 29:16-28; Sâffât 37:83-100; Zuhruf 43:23-27; Mümtehine 60:3-6)

2 – Elçiler İbrahim'i ziyaret eder

(Hûd 11:69-83; Hicr 15:51-77; Ankebût 29:31-35; Sâffât 37:112-113; Zâriyât 51:24-37)

***Hûd 11:69** Andolsun, elçilerimiz (melekler), İbrahim'e müjde getirip “Selâm sana!” dediler. O, “Size de selâm” dedi ve kızartılmış bir buzağı getirmekte gecikmedi. ⁷⁰ Ellerini yemeğe uzatmadıklarını görünce, onları yadırgadı ve onlardan dolayı içinde bir korku duydu. Dediler ki: “Korkma, çünkü biz Lût kavmine gönderildik.” ⁷¹ İbrahim'in karısı ayakta idi. (Bu sözleri duyunca) güldü. Ona da İshak'ı müjdeledik; İshak'ın arkasından da Yakûb'u. ⁷² Karısı, “Vay başıma gelenler! Ben bir kocakarı ve bu kocam da bir ihtiyar iken çocuk mu doğuracağım? Gerçekten bu, çok şaşılacak bir şey!” dedi. ⁷³ Melekler, “Allah'ın emrine mi şaşıyorsun?”*

Kuran'daki İbrahim anlatıları (kıssaları)

1 – Putperestlikle mücadele

(En'âm 6:74-87; Meryem 19:41-50; Enbiyâ 21:51-75; Şu'arâ 26:69-103; Ankebût 29:16-28; Sâffât 37:83-100; Zuhruf 43:23-27; Mümtehine 60:3-6)

2 – Elçiler İbrahim'i ziyaret eder

(Hûd 11:69-83; Hicr 15:51-77; Ankebût 29:31-35; Sâffât 37:112-113; Zâriyât 51:24-37)

3 – Kâbe inşaatı

(Bakara 2:124-34; İbrâhim 14:35-41; Hac 22:25-30; Âl-i İmrân 3:95-97)

Bakara 2:125 Hani, biz Kâbe'yi insanlara toplantı ve güven yeri kılmıştık. Siz de Makamı İbrahim'den kendinize bir namaz yeri edinin. İbrahim ve İsmail'e şöyle emretmiştik: “Tavaf edenler, kendini ibadete verenler, rûkû ve secde edenler için evimi tertemiz tutun.” ¹²⁶ Hani İbrahim, “Rabbim! Bu şehri güvenli bir şehir kıl. Halkından Allah'a ve ahiret gününe iman edenleri her türlü ürünle rızıklandır” demişti. Allah da, “İnkâr edeni bile az bir süre, (bu geçici kısa hayatta) rızıklandırır; sonra onu cehennem azabına girmek zorunda bırakırım. Ne kötü varılacak yerdir orası!” demişti. ¹²⁷ Hani İbrahim, İsmail ile birlikte evin temellerini yükseltiyor, “Ey Rabbimiz! Bizden kabul buyur!...”

Kuran'daki İbrahim anlatıları (kıssaları)

1 – Putperestlikle mücadele

(En'âm 6:74-87; Meryem 19:41-50; Enbiyâ 21:51-75; Şu'arâ 26:69-103; Ankebût 29:16-28; Sâffât 37:83-100; Zuhruf 43:23-27; Mümtehine 60:3-6)

2 – Elçiler İbrahim'i ziyaret eder

(Hûd 11:69-83; Hicr 15:51-77; Ankebût 29:31-35; Sâffât 37:112-113; Zâriyât 51:24-37)

3 – Kâbe inşaatı

(Bakara 2:124-34; İbrâhim 14:35-41; Hac 22:25-30; Âl-i İmrân 3:95-97)

4 – Oğlunu boğazlama

(Sâffât 37:99-111)

Sâffât 37:100 “Ey Rabbim! Bana salihlerden olacak bir çocuk bağışla.” ¹⁰¹ Biz de ona uysal bir oğul müjdeledik. ¹⁰² Çocuk kendisiyle birlikte koşup yürüyecek yaşa gelince İbrahim ona, “Yavrum, ben rüyamda seni boğazladığımı gördüm. Düşün bakalım, ne dersin?” dedi. O da, “Babacığım, emrolunduğun şeyi yap. İnşaallah beni sabredenlerden bulacaksın” dedi.

¹⁰³⁻¹⁰⁴ Nihayet her ikisi de boyun eğip, İbrahim de onu yüz üstü yere yatırınca ona, şöyle seslendik: “Ey İbrahim!” ¹⁰⁵ “Gördüğün rüyanın hükmünü yerine getirdin. Şüphesiz biz iyilik yapanları böyle mükâfatlandırırız.” ¹⁰⁶ “Şüphesiz bu apaçık bir imtihandır.”

Kuran'daki İbrahim anlatıları (kıssaları)

1 – Putperestlikle mücadele

(En'âm 6:74-87; Meryem 19:41-50; Enbiyâ 21:51-75;
Şu'arâ 26:69-103; Ankebût 29:16-28; Sâffât 37:83-100; Zuhruf 43:23-27; Mümtehine 60:3-6)

2 – Elçiler İbrahim'i ziyaret eder

(Hûd 11:69-83; Hicr 15:51-77; Ankebût 29:31-35;
Sâffât 37:112-113; Zâriyât 51:24-37)

3 – Kâbe inşaatı

(Bakara 2:124-34; İbrâhim 14:35-41;
Hac 22:25-30; Âl-i İmrân 3:95-97)

4 – Oğlunu boğazlama

(Sâffât 37:99-111)

1. Öykü: İbrahim Tanrı'ya teslim olur, putperestlerle tartışır (8 sure)

2. Öykü: Elçiler İbrahim'i ziyaret eder (5 sure)

3. Öykü: İbrahim ve İsmail Kabe'yi yapıp adar (4 sure)

4. Öykü: İbrahim oğlunu sunmaya hazır (1 sure)

Yaratılış'taki İbrahim Anlatısı

Avram'ın akrabaları (11:27-32)

Avram çağrılır ve itaat eder (12:1-9)

Avram, Saray ve kral (12:10 – 13:1)

Avram, Lut ve Sodom (13:2 – 14:27)

Antlaşma (15:1-21)

Hacer'den İsmail doğar (16:1-16)

Antlaşma (17:1-27)

İbrahim, Lut ve Sodom (18:1 – 19:38)

İbrahim, Sara ve kral (20:1 – 21:34)

İbrahim denenir ve itaat eder (22:1-19)

İbrahim'in akrabaları (22:20-24)

Kuran'daki İbrahim anlatıları

1. Öykü: İbrahim Tanrı'ya teslim olur,
putperestlerle tartışır (8 sure)

2. Öykü: Elçiler İbrahim'i
ziyaret eder (5 sure)

3. Öykü: İbrahim ve İsmail Kabe'yi
yapıp adar (4 sure)

4. Öykü: İbrahim oğlunu sunmaya
hazır (1 sure)

Yaratılış'taki İbrahim Anlatısı

Avram'ın akrabaları (11:27-32)

Avram çağrılır ve itaat eder (12:1-9)

Avram, Saray ve kral (12:10 – 13:1)

Avram, Lut ve Sodom (13:2 – 14:27)

Antlaşma (15:1-21)

Hacer'den İsmail doğar (16:1-16)

Antlaşma (17:1-27)

İbrahim, Lut ve Sodom (18:1 – 19:38) -----

İbrahim, Sara ve kral (20:1 – 21:34)

İbrahim denenir ve itaat eder (22:1-19) -----

İbrahim'in akrabaları (22:20-24)

Kuran'daki İbrahim anlatıları

1. Öykü: İbrahim Tanrı'ya teslim olur,
putperestlerle tartışır (8 sure)

2. Öykü: Elçiler İbrahim'i
ziyaret eder (5 sure)

3. Öykü: İbrahim ve İsmail Kabe'yi
yapıp adar (4 sure)

4. Öykü: İbrahim oğlunu sunmaya
hazır (1 sure)

Yaratılış'taki İbrahim Anlatısı

Avram'ın akrabaları (11:27-32)

Kutsal Kitap dışı Yahudi yorum öyküsü (Jübile) - - - -

Avram çağrılır ve itaat eder (12:1-9)

Avram, Saray ve kral (12:10 – 13:1)

Avram, Lut ve Sodom (13:2 – 14:27)

Antlaşma (15:1-21)

Hacer'den İsmail doğar (16:1-16)

Antlaşma (17:1-27)

İbrahim, Lut ve Sodom (18:1 – 19:38) - - - -

İbrahim, Sara ve kral (20:1 – 21:34)

· - - - - -

İbrahim denenir ve itaat eder (22:1-19) - - - - -

İbrahim'in akrabaları (22:20-24)

Kuran'daki İbrahim anlatıları

1. Öykü: İbrahim Tanrı'ya teslim olur, putperestlerle tartışır (8 sure)

2. Öykü: Elçiler İbrahim'i ziyaret eder (5 sure)

3. Öykü: İbrahim ve İsmail Kabe'yi yapıp adar (4 sure)

4. Öykü: İbrahim oğlunu sunmaya hazır (1 sure)

Yaratılış'taki İbrahim Anlatısı

Avram'ın akrabaları (11:27-32)

Kutsal Kitap dışı Yahudi yorum öyküsü (Jübile) - - - -

Avram çağrılır ve itaat eder (12:1-9)

Avram, Saray ve kral (12:10 – 13:1)

Avram, Lut ve Sodom (13:2 – 14:27)

Antlaşma (15:1-21)

Hacer'den İsmail doğar (16:1-16)

Antlaşma (17:1-27)

İbrahim, Lut ve Sodom (18:1 – 19:38) - - - -

İbrahim, Sara ve kral (20:1 – 21:34)

Kutsal kitap geleneğinde karşıtı yok - - - - -

İbrahim denenir ve itaat eder (22:1-19) - - - - -

İbrahim'in akrabaları (22:20-24)

Kuran'daki İbrahim anlatıları

1. Öykü: İbrahim Tanrı'ya teslim olur, putperestlerle tartışır (8 sure)

2. Öykü: Elçiler İbrahim'i ziyaret eder (5 sure)

3. Öykü: İbrahim ve İsmail Kabe'yi yapıp adar (4 sure)

4. Öykü: İbrahim oğlunu sunmaya hazır (1 sure)

Yaratılış'taki İbrahim Anlatısı

Avram'ın akrabaları (11:27-32)

Avram çağrılır ve itaat eder (12:1-9)

Avram, Saray ve kral (12:10 – 13:1)

Avram, Lut ve Sodom (13:2 – 14:27)

Antlaşma (15:1-21)

Hacer'den İsmail doğar (16:1-16)

Antlaşma (17:1-27)

İbrahim, Lut ve Sodom (18:1 – 19:38) ←--→

İbrahim, Sara ve kral (20:1 – 21:34)

İbrahim denenir ve itaat eder (22:1-19) ←-----→

İbrahim'in akrabaları (22:20-24)

Kuran'daki İbrahim anlatıları

1. Öykü: İbrahim Tanrı'ya teslim olur, putperestlerle tartışır (8 sure)

2. Öykü: Elçiler İbrahim'i ziyaret eder (5 sure)

3. Öykü: İbrahim ve İsmail Kabe'yi yapıp adar (4 sure)

4. Öykü: İbrahim oğlunu sunmaya hazır (1 sure)

Yaratılış'taki İbrahim Anlatısı

Avram'ın akrabaları (11:27-32)

(putperestliğe açık mücadele yok) ←---

Avram çağrılır ve itaat eder (12:1-9)

Avram, Saray ve kral (12:10 – 13:1)

Avram, Lut ve Sodom (13:2 – 14:27)

Antlaşma (15:1-21)

Hacer'den İsmail doğar (16:1-16)

Antlaşma (17:1-27)

İbrahim, Lut ve Sodom (18:1 – 19:38) ←---

İbrahim, Sara ve kral (20:1 – 21:34)

Gösterilen kurban yeri: "Rabbin Dağı" ←---

İbrahim denenir ve itaat eder (22:1-19) ←---

İbrahim'in akrabaları (22:20-24)

Kuran'daki İbrahim anlatıları

1. Öykü: İbrahim Tanrı'ya teslim olur, putperestlerle tartışır (8 sure)

Rabbin İbrahim'e görünmesi, soy ve bütün uluslara bereket ile ilgili antlaşma vaatleri yok

2. Öykü: Elçiler İbrahim'i ziyaret eder (5 sure)

3. Öykü: İbrahim ve İsmail Kabe'yi yapıp adar (4 sure)

4. Öykü: İbrahim oğlunu sunmaya hazır (1 sure)

B) ÖYKÜLEYİCİ DÜNYA GÖRÜŞLERİ

Büyük ölçüde benzeşmeyen bu anlatıları anlamlı bir şekilde karşılaştırmak için başvurduğum yöntem *anlatı* ve *dünya görüşü* arasındaki önemli ilişkiyi kullandı.

B) ÖYKÜLEYİCİ DÜNYA GÖRÜŞLERİ

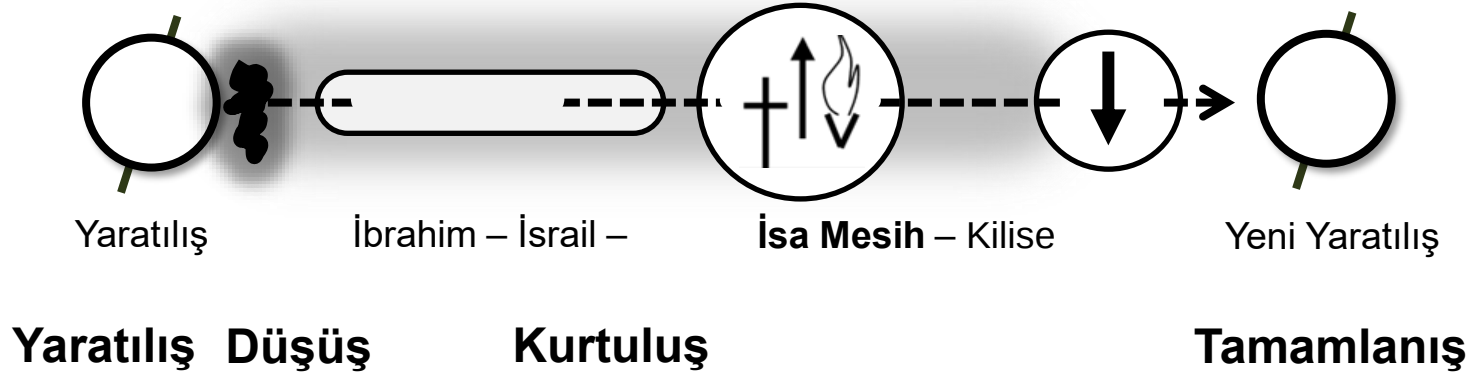
Büyük ölçüde benzeşmeyen bu anlatıları anlamlı bir şekilde karşılaştırmak için başvurduğum yöntem *anlatı* ve *dünya görüşü* arasındaki önemli ilişkiyi kullandı.

- **ANLATI**

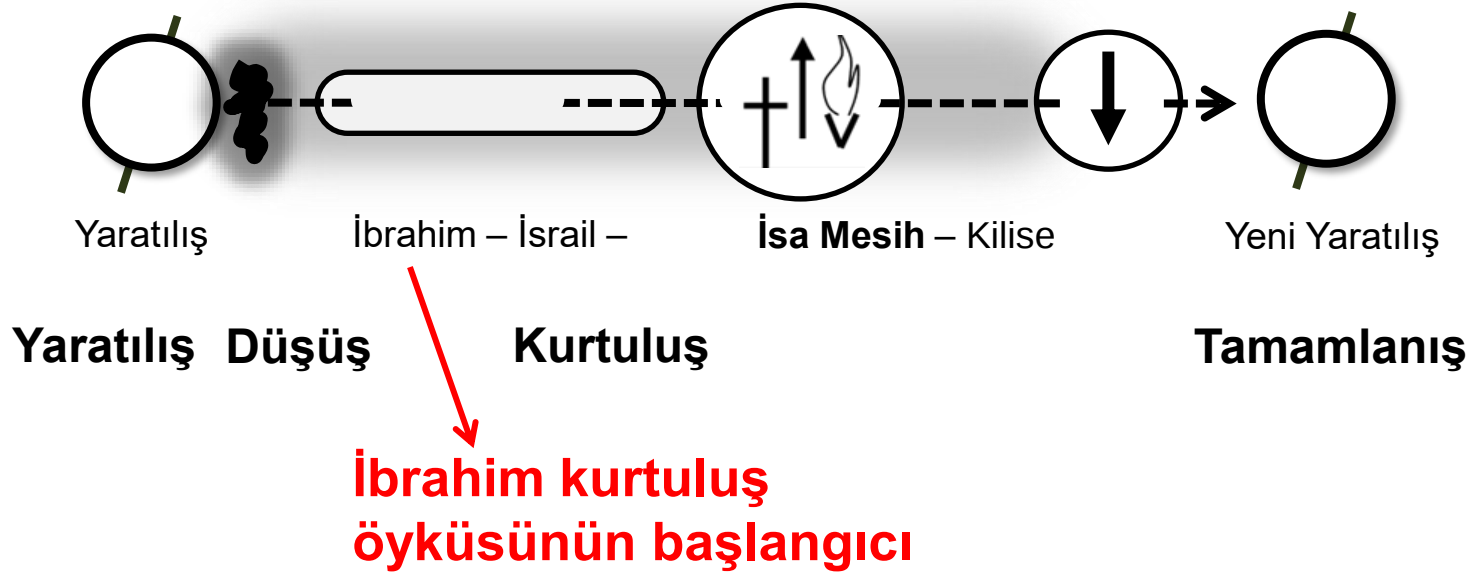
- **DÜNYA GÖRÜŞÜ**

Anlatı dünya görüşlerini
hem şekillendirir
hem de yansıtır/gösterir.

Hristiyan Kutsal Kitap'a dayalı dünya görüşü öğeleri

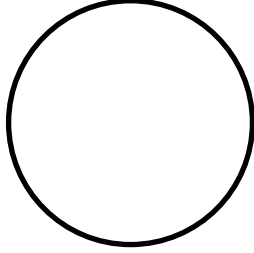

Hristiyan Kutsal Kitap'a dayalı dünya görüşü öğeleri

Müslüman Kuran'a dayalı dünya görüşü öğeleri

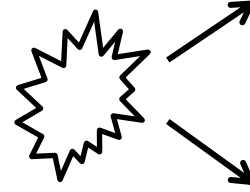
Tevhit

Peygamberlik

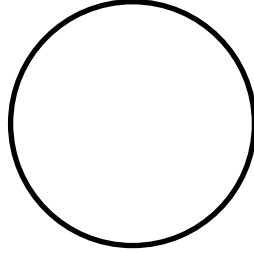
Nuh	Hûd	Salih	İbrahim	Musa	İsa	Muhammed
-----	-----	-------	---------	------	-----	----------

Ahiret

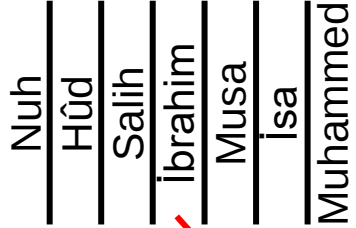

Müslüman Kuran'a dayalı dünya görüşü öğeleri

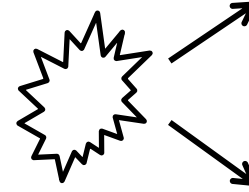
Tevhit

Peygamberlik

Ahiret

Peygamber kıssalarının ortak şekli:

1. Allah bir elçi (peygamber) seçer
2. Yol gösteren peygamber halkına seslenir
3. Peygamber halkını şirk ve gazap günü hakkında uyarır
4. Halk peygamberi ve uyarısını reddeder
5. Allah reddedenleri yok eder, peygamber ile iman ederleri kurtarır.

**İbrahim büyük
peygamber örneği**

Hristiyan-Müslüman Dünya Görüşü Karşıtları

Yaratılış-Düşüş

(Kötülük iyi yaratılışa girer)

Tevhit

(İlahi birlik, her şey Allah'tan)

Hristiyan-Müslüman Dünya Görüşü Karşıtları

Yaratılış-Düşüş

(Kötülük iyi yaratılışa girer)

Tevhit

(İlahi birlik, her şey Allah'tan)

Kurtuluş

(Tanrı kurtarmaya gelir)

Peygamberlik

(Tanrı rehberlik gönderir)

Hristiyan-Müslüman Dünya Görüşleri kutupları

Yaratılış-Düşüş

(Kötülük iyi yaratılışa girer)

Tevhit

(İlahi birlik, her şey Allah'tan)

Kurtuluş

(Tanrı kurtarmaya gelir)

Peygamberlik

(Tanrı rehberlik gönderir)

Tamamlanış

(Tanrı'nın dönüşü)

Ahiret

(Tanrı'ya dönüş)

Şiş Kebabın...

karışık kebaptan farkı nedir?

C) İBRAHİM ANLATILARI KARŞILAŞTIRMASI

Hem anlatılan hem de anlatılmayanlar

Anlatılmayan anlatılan kadar önemli olabilir

İbrahim Anlatıları karşılaştırması

1. İbrahim'in ilk yılları – put kıran mı? (1. kıssa)

Yaratılış-düşüş ↔ Tevhit

Kuran'daki 1. İbrahim öyküsünde İbrahim Yaratan'ı tanır ve kendini O'na teslim eder. Halkının putlarını kırar, onların zulmüne uğrar, atıldığı ateşten kurtulur.

Yaratılış kitabı ise İbrahim'in Tanrı'yı tanıyıp putperestlerle tartışması ile ilgili hiçbir şey kaydetmez.

Kutsal Kitap'ta Musa ve İlyas gibi peygamberler putperest zorbalarla mücadele etmişlerdi, ama bu **İbrahim'in rolü değildir**. Kahraman putperest karşıtı olarak görünmüyor.

İletişim kurduğum imamlar için Yaratılış anlatısında bu hikâyenin **yokluğu** oldukça rahatsız ediciydi, hatta Tevrat'ın *tahrif* olduğuna dair kanıt gibiydi.

İbrahim Anlatıları karşılaştırması

1. İbrahim'in ilk yılları – put kıran mı?
2. Kurtaran Tanrı mı yol gösteren peygamberler mi?

Kurtuluş ↔ Peygamberlik

Kutsal Kitap'ta *Kurtarılma*, kurtuluş ihtiyacı içerisinde olan *düşmüş* insanlık ile ilişkilidir. İbrahim'in anahtar rolü Tanrı'nın antlaşma vaatlerini almak ve onlara inanmaktır.

Kuran'da *Peygamberlik*, unutkan insanlığın *rehberlik* ihtiyacı ile ilgilidir. İbrahim burada model bir peygamberdir.

Yaratılış'ta Tanrı'nın İbrahim'e söylediği ilk söz bir vaat içerir: "*Seni büyük bir ulus yapacağım, Seni kutsayacak, sana ün kazandıracağım... Yeryüzündeki bütün halklar senin aracılığınla kutsanacak*" (Yar.12:1-3; 18:18; 22:18).

Tanrı vaadini *antlaşmalar* yaparak (Yar.15 ve 17) ve *antlar* içerek (Yar.22) doğruluyor.

“Antlaşma ‘Eğer insan Tanrı’ya itaat eder ve iyilik yaparsa, bereket alacaktır’ şeklinde bir şey ima ediyorsa antlaşma tamamen etik bir kavram olarak görülebilir. Ama İbranice Yazılardaki antlaşma böyle bir şey değildir. Daha çok bir vaat, Tanrı’nın ‘halkına’ yaptığı tek taraflı bir iyiliktir. Antlaşmanın bu şekilde bir ‘vaade’ dönüştürülmesi diğer yönüyle ırkçı bir seçimdir.”

Ismail al Faruqi, "A Comparison of the Islamic and Christian Approaches to Hebrew Scripture," *JBR* 31, 4 (1963), 287-88.

Yaratılış'ta Yıldızların önemi

Yaratılış 15:5'te Tanrı İbrahim'i dışarı çıkarıyor ve ona yıldızları saymasını söylüyor. "*İşte soyun bu kadar olacak*" diyor. Yıldızlar Tanrı'nın yaşlı, kısır bir kadınla evli olan çocuksuz bir adama vaat ettiği çocukların sayısını simgeliyor. Tanrı da İbrahim'in bu vaade olan imanını ona doğruluk sayar. Yıldızlar Tanrı'nın kurtuluş vaatleriyle doğrudan ilişkilidir.

Kuran'da Yıldızların önemi

Kuran'da İbrahim bir yıldıza bakar ve şöyle der: *“İşte Rabbim!”* Ama yıldız gözden kaybolduğunda *“öyle batanları sevmem”* diyerek bu şeyleri ilahi varlık olarak reddeder. Bunu ay ve güneşle de yaptıktan sonra şöyle der *“Ben hakka yönelen birisi olarak yüzümü, gökleri ve yeri yaratana döndürdüm”* (6:79). Yıldızlar tek tanrıcılığın gerçeğini ve Yaratan'ı yaratılarda görme ihtiyacına işaret eder.

İbrahim Anlatıları karşılaştırması

1. İbrahim'in ilk yılları – put kıran mı?
2. Kurtaran Tanrı mı yol gösteren peygamberler mi?
3. İbrahim'i kim ziyaret eder?
(Yar.18 ve Kuran'daki 2. kıssa)

Yaratılış-düşüş ↔ Tevhit

Kutsal Kitap Tanrı'nın zaman ve mekana girerek İbrahim'e birkaç yerde görüldüğünü açıklar. Tanrı bizzat ve açıkça orada bulunan, konuşan, gelip giden, sembolik antlaşma eylemlerini gerçekleştiren, sofraya oturan, İbrahim'in önünde durup konuşan bir varlık olarak tarif edilir. Daha sonra Kutsal Kitap'taki anlatıda Tanrı İbrahim'in soyundan olanlarının "*aralarında oturmak*" üzere Mısır'dan Çıkış'ta bahsi geçen tapınakta yaşamaya tenezzül edip gelir.

Yaratılış'ta Rab İbrahim ve Saray'ı ziyaret etmek üzere iki meleklerle birlikte gelir. Kuran'da ise onları ziyaret edenlerin tamamı meleklerdir.

Yaratılış'ta Rab meleklerle birlikte yemek yer. Kuran'da melekler dahi yemeğe katılmazlar.

Yaratılış'ta Rab ayrılmadan önce rica eden İbrahim ile kişisel olarak görüşür. Kuran'da ise İbrahim'in ricaları sadece reddedilir.

Yaratılış'taki bu İbrahim hikâyesi, Hristiyan dünya görüşünün, Tanrı'nın tenezzül ederek (tevazu göstererek) görünmesi ve nihai safhası beden alması insanlara yaklaşma sürecine örnek oluşturur.

Kuran'daki hikâyenin ifade ettiği dünya görüşünde ise Yaratıcı bu şekilde tenezzül etmez (tevazu göstermez). Aslında Kuran'da oluşturulan tasvir, bu açıdan Hristiyan dünya görüşüne karşı açık bir muhalefettir.

İbrahim Anlatıları karşılaştırması

1. İbrahim'in ilk yılları – kahraman mı?
2. Kurtaran Tanrı mı yol gösteren peygamberler mi?
3. İbrahim'i kim ziyaret eder?
4. Seçilen tapınma yerinin konumu/amacı

Kurtuluş ↔ Peygamberlik

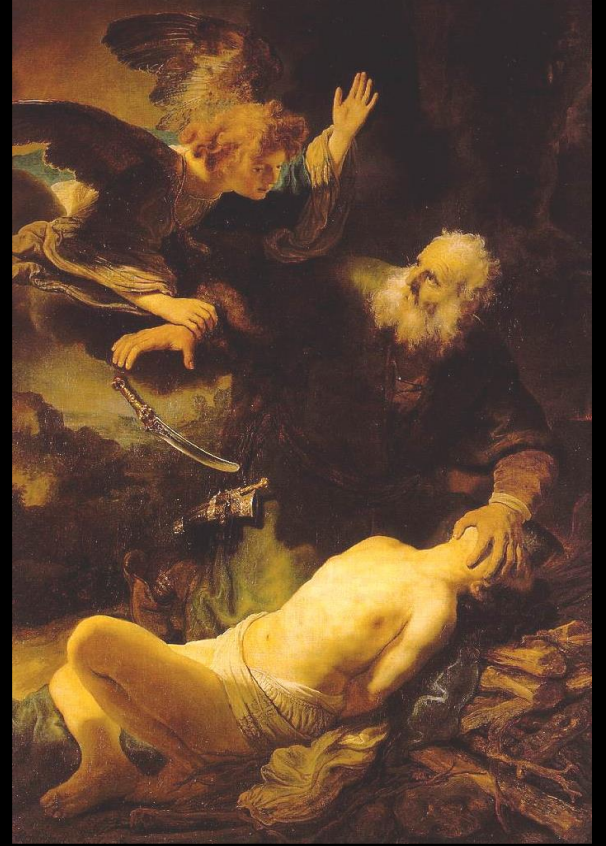
Yaratılış 22:11-14 İbrahim ve Kudüs

Tanrı, "İshak'ı, sevdiğin biricik oğlunu al, **Moriya bölgesine git**" dedi, "Orada **sana göstereceğim bir dağda** oğlunu yakmalık sunu olarak sun..."

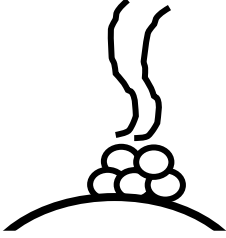
Tanrı'nın kendisine belirttiği yere varınca İbrahim bir sunak yaptı...

RAB'bin meleği göklerden, "İbrahim, İbrahim!" diye seslendi... "Çocuğa dokunma" dedi, "Ona hiçbir şey yapma. Şimdi Tanrı'dan korktuğunu anladım, biricik oğlunu benden esirgemedin."

İbrahim çevresine bakınca, boynuzları sık çalılara takılmış bir koç gördü. Gidip koçu getirdi. Oğlunun yerine onu yakmalık sunu olarak sundu. Oraya "RAB sağlar" adını verdi. **"RAB'bin dağında sağlanacaktır"** sözü bu yüzden bugün de söyleniyor.

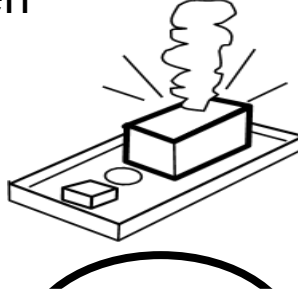

İbrahim:
Sunağın
yeri

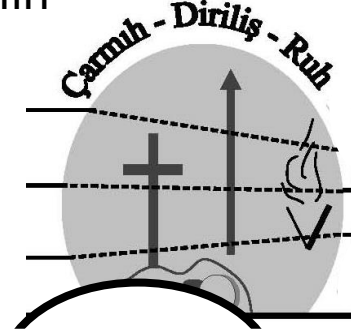
Moriya

Davut:
Tapınağın
yeri

Moriya
(2Ta.3:1)

İsa Mesih:
Çarmıhın
yeri

Golgota

Kutsal Kitap'ta *Krallık* ve *Peygamberlik* yanında ***Kâhinlik*** olgusu son derece önemli ve temel kurtuluş kavramıdır.

Bu iki dünya görüşünde İbrahim tamamen farklı iki yer (Kudüs ve Mekke) ile yakından ve ayrılamaz bir şekilde bağlantılıdır. Bu iki yer Tanrı'nın insanlığa sağlayışı ile ilgili çok farklı kavramlar yansıtmaktadır.

İLAHİYAT ÇIKARIMLARI:

İbrahim figürü hem Kutsal Kitap'taki hem Kuran'daki dünya görüşlerinde bütünün ayrılmaz bir parçası olsa da, onlarla ilgili anlayışlardaki uyumsuzluklar **iki farklı hikâyenin farklılığından kaynaklanıyor.**

Bu bazen düşünüldüğü gibi aynı hikâyenin iki farklı aktarımı değildir. İbrahim hikâyelerindeki **kısıtlı ortak payda**, ilişkili ama örtüşmeyen hikâyeleri incelediğimizde ve Hristiyanlarla Müslümanların bu hikâyeleri kullanma amaçlarını göz önünde bulundurduğumuzda, oldukça azalmaktadır.

İLÂHÎYAT ÇIKARIMLARI:

Tanrı ve Yaratılış

Kuran'da İbrahim'in putperestlerle mücadele etmesi en önemli konuyken Kutsal Kitap'ta yaratılışın nihai yenilenmesiyle ilgili vaatleri alan İbrahim böyle bir mücadele içinde görünmüyor. Tanrı'nın yaratılışına yakınlığı çok farklıdır. Kutsal Kitap'ta Tanrı tevaz edip gelir, İbrahim'e görünür, sofrasında bulunur.

Kuran'da Tanrı böyle yaklaşmaz, İbrahim akıl yoluyla Yaratan Tanrı'yı yaratılıştaki görüp O'na yönelir.

İLÂHÎYAT ÇIKARIMLARI:

Tanrı ve Kurtuluş

Kutsal Kitap'taki kurtuluş destanı Tanrı'nın defalarca müdahale ederek İbrahim'in soyundan kendine bir halk edindiğini gösterir. O soydan da bütün ulusların kurtarıcısı olmak üzere İbrahim'e vaat edilen Mesih'i dünyaya getirir. Antlaşma yaparak bu amacı belirginleştirir. Kuran'da İbrahim insanlığa gerekli olan yol gösteren büyük bir peygamber örneği olarak yer alır.

İLAHİYAT ÇIKARIMLARI:

Tanrı ve Ahiret Günü

Kutsal Kitap'ta İbrahim'in halkı "Tanrı'nın dönüşünü" bekler. İbrahim ve Sara'nın "ölü" bedenlerine yaşam veren ve İsa'yı ölümden diriltten Tanrı iman edenlere sonsuz yaşam verecek. Kuran'ın dünya görüşüne göre en önemli nokta her insanın "Tanrı'ya dönüşü" ve bu konuda İbrahim ve bütün peygamberler uyarı yaparlar. Bu büyük Gün İbrahim'in hayatında olduğu gibi her bir iman edenin hayatına yön vermeli.